

**BOSHLANG'ICH SINFLARDA INGLIZ TILINI O'QITISHNING SAMARALI USULLARI
VA YO'LLARI**

Minavarov Xusan Anorboy o'g'li

Guliston Davlat Universiteti o'qituvchisi,

Xusanova Sarvinoz

Pedagogika fakulteti BT va STI yo'nalishi

82-19 guruh talabasi.

Annatsiya:

Ushbu maqolada ingliz tilini yosh avlodga maktabgacha ta'lim va boshlang'ich sinflardan o'rgatib borishning turli xil usullari va yo'llari haqida fikr yuritiladi va o'rganilgan. Yosh avlodga ularning bolalik chog'laridanoq chet tillaridan saboq berishning ko'plab afzalliklari mavjud. Ular bolalik chog'ridanoq tilga mehr qo'yishi va til o'rganishga bo'lgan qiziqishlarini uyg'otishimiz eng muhim omillardan biri hisoblanadi.

Kalit so'zlar: o'rta ta'lim maktablar, boshlang'ich ta'lim, til bilish, "Daraxt" metodi, "Eng tezkor" metodi

Boshlang'ich ta'limdagi eng asosiy va ijobiy o'zgarishlarga sabab bo'lgan qarorlardan biri bu O'zbekiston Respublikasi Birinchi Prezidentining 2012-yil 10-dekabrda "Chet tillarini o'rganish tizimini yanada takomillashtirish chora tadbirlari to'g'risida" PQ-1875-sonli Qaroridir. Ushbu qaror asosida chet tillarini, asosan, ingliz tilini o'rganish umumiy o'rta ta'lim maktablarining 1-sinflarida o'yin tarzidagi darslar va og'zaki nutq darslari shaklida 2-sinfdan boshlab esa alifbo, o'qish, yozish va grammatikani o'qitish bosqichma-bosqich boshlanadi.

Hozirgi kunda davr talabi bo'lgan ingliz tilini yosh avlodga maktabgacha ta'lim va boshlang'ich sinflardan o'rgatib borishning turli xil usullari va yo'llari haqida ko'plab metodlar ishlab chiqilmoqda va hayotga tadbiriq etish masalalari ustida ko'plab izlanishlar olib borilmoqda. Bunday izlanishlar samarasi o'z natijasini ko'rsatishi tayin. Yosh avlodga ularning bolalik chog'laridanoq chet tillaridan saboq berishning ko'plab afzalliklari mavjud. Ular bolalik chog'ridanoq tilga mehr qo'yishi va til o'rganishga bo'lgan qiziqishlarini uyg'otishimiz eng muhim omillardan biri hisoblanadi. Chunki ular chet tilini o'rganishi mobaynida o'sha xalqning nafaqat tili, balki millati, qadriyatlar va aholisining yashash tarzi bilan ham tanishib boradi. O'z- o'zidan o'quvchi ongida dunyo haqida tushuncha va taassurotlar paydo bo'la boshlaydi.

Til bilish ko'plab keng imkoniyatlar yaratadi. Dunyo kezishga, biznesga, ilm olishga, dunyoqarashiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi, albatta. Chet tillari maktab o'quvchilariga ya'ni, boshlang'ich sinf o'quvchilariga bosqichma – bosqich o'rgatilishi yo'lga qo'yilgan. Bu jarayonda 1-sinf o'quvchilariga o'zlariga mos tarzda, asosan, multimediali va og'zaki o'rgatish metodlaridan foydalanish yaxshi samara beradi. 1-sinf o'quvchilarida o'zlarining ona tilisi haqida to'lliq

Academica Globe: Inderscience Research

tushuncha va bilim hosil qilmasdan turib ularga ingliz tili alifbosi va yozuv malakasini mutlaqo noto'g'ri hisoblanadi. Shuning uchun ham ingliz tilidan ularga ilk saboqlar o'yinlar, multimedia vositalari va og'zaki usulda o'rgatiladi, so'ngra o'quvchilar 2-sinfga o'tishgach ularda savod o'rgatish davri to'liq yakunlangan bo'ladi va shu davrdan boshlab ularga ingliz alifbosi va yozuv malakalarini o'rnatish va o'quvchilar bilimini shakllantirishni yo'lga qo'yish darkor. Shu tariqa ularda chet tilini shakllantirish va rivojlantirish amalga oshirish mumkin. Ingliz tili o'zining ko'plab jihatlari va qiziqarli xususiyatlari bilan o'quvchining qiziqishiga va bu tilni jiddiy o'rganishga olib keladi.

Umumiy o'rta ta'lim maktablarida 2013-2014- o'quv yilidan boshlab 1-sinflardan ingliz tilini o'yin tarzidagi mashg'ulotlari va og'zaki nutq darslari shaklida uzluksiz o'rgatish yo'lga qo'yildi. 2-sinfdan esa grammatikani o'zlashtirishga qaratilgan boshqa ta'limiy o'yinlarni ham tashkil etish mumkin. Masalan, "Daraxt", "Dictionary", "Eng tezkor" va shu kabi ko'plab metodlardan fodalanish mumkin.

"Daraxt" metodi haqida gapiradigan bo'lsak bo'lsam, bu metod, asosan, bolalarga o'yin tarzida olib boriladi. Katta oq qog'oz (plakat) ga chiroyli daraxt rasmi chiziladi. O'quvchilarga esa gullarga savollar yozib tarqatiladi yoki mevalarga savollar yozish ham mumkin. So'ngra o'quvchilar savollarga to'g'ri javob berishsa, o'sha gulni (mevani) daraxtga yopishtirishadi. Shu tariqa o'quvchilar o'zlarining "bilim daraxti" ni yasashadi.

"Dictionary" – bu metodda esa asosan taqqoslash va solishtirish asosiy o'rinda turadi. Ya'ni, o'quvchilarni 2-guruhga bo'lib, 1-guruhga elektronniy lug'atdan, 2-guruhga esa kitob variantdagi lug'atlardan foydalangan holda so'zlarni, matnni kim birinchi tarjima qilish vazifasi beriladi. Bu usulda, albattaki, 1-guruh tezkorlik bilan shartni bajarishadi. Ammo, 2-guruhning xotirasida so'zlar ko'proq va uzoqroq vaqtga saqlanib qoladi. Chunki, ular har bir so'zni qiynalib va mehnat qilib qidirib topishadi. Yana shu tariqa guruhlar lug'atlarning bu ikki xil variant haqida ko'plab foydali va samarali usullarini tomonlarini aytib o'tishadi.

"Eng tezkor" metodi haqida esa quyidagicha tushuntirib o'taman. Bu metodda o'quvchilarga kichik qog'ozlardan futbolkachalar yasab tarqatiladi. O'quvchilar esa qog'ozga o'zlari bilgan so'zlarni yozib to'ldirishadi. Kim ko'p so'z yozsa va birinchi bo'lib to'ldirib bo'lsa, o'sha eng tezkor o'quvchi hisoblanadi. Shu va shu kabi ko'plab metod hamda o'yinlardan foydalangan holda bolalarning ingliz tilini yaxshi va mukammal o'rganishlarini ta'minlash mumkin. Bu metodlarning samarasi juda ham yaxshi foyda berishi aniq.

Xulosa o'rnida shuni aytish mumkinki, yosh avlodga chet tillarini (ingliz tilini) maktablarning boshlang'ich sinflaridan boshlab o'rgatishning ko'plab foydali tomonlari mavjud. Va ayni shu usul bilan ularning bilimini va ko'nikmalarini rivojlantirishimiz mumkin. Ular boshlang'ich sinflarda olgan bilimlari asosida yuqori sinfga o'tishgach bimalolo qiynalmasdan ingliz tilini yanada chuqurroq o'rganishlari hamda bu tilde og'zaki so'zlashish imkoniga ham ega bo'ladilar. Shuning uchun ham ularga yoshlik chog'laridanoq tillarni puxta o'rganish kerakligini o'rganish onglariga singdirib borish darkor. O'quvchilarga uy sharoitida ham alohida vaziyatlarni yaratib, dars qiladigan xonasini ingliz tiliga moslab jihozlash kerak. Misol uchun ingliz tilini eslatib turadigan ingliz alifbosini olib berish, Buyuk Britaniya yoki dunyo xaritasini ilib qo'yish, turli

Academica Globe: Inderscience Research

xil multimediali ilovalardan foydalanishi uchun televizor olib berish va shu kabi sharoitlarni qilib berish zarur. Har bir qilingan harakat o'z samarasini berishi tayin.

Boshlang'ich sinf o'quvchilariga til o'rgatish majburiyat sifatida emas, qiziqarli mashg'ulot tarzida olib borilishi, bir nechta samarali usullardan foydalanib dars o'tish ularning kelajakda oladigan bilimlari uchun poydevori bo'lib xizmat qilishi mumkin. O'quvchilarga chet tillarini o'rganish qanchalar muhimligini tabiiy sharoitlar orqali to'g'ri tushuntirib borilishi darkor. Chunonchi, buyuk mutafakkir Forobiy ham ko'plab xorijiy tillarni mukammal bilgan, hamda shu tillarda ijod qilgan. Bunday imkoniyat allomaning dunyo ilm-fanini o'rganishga, buyuk ishlarni amalga oshirishiga turtki bo'lgan. Zero, Navoiy bobomiz aytganlaridek, " Til bilgan –el biladi".

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2012 yil 10 dekabrda "Chet tillarini o'rganish tizimini yanada takomillashtirish chora tadbirlari to'g'risida" gi PQ -1875-sonli qarori.
2. Iriskulov A.T va boshqalar ; Kids' English pupil's book 2-sinf -Toshkent - O'zbekiston ; 2014
3. Passov Ye.I. Kommunikativniy metod obucheniya inoyazichnomu govoreniyu . M.: Prosveshenie , 1991
4. Xoshimov O'. Yoqubov I. Ingliz tili O'qitish metodikasi. T., -2003
5. Vyatyutnev M.N. Obuchenie inostrannomu yaziku v nachalnoy shkole. /inostranniy yazik v shkole , 1990.